

Categorie 62. Leerlingen spellen woorden met een trema en een koppelteken (reünie, knieën, ruïne, drieëntwintig, zee-egel, auto-industrie).

(Komt overeen met Cito E7, B8/M8)

Aanbieding:

Het trema en het koppelteken worden gebruikt om uitspraakfouten te voorkomen bij het lezen wanneer de laatste letter van een klankgroep (lettergreep) en de eerste letter van de daarop volgende klankgroep (lettergreep) als één geheel kunnen worden uitgesproken. We spreken hierbij over botsende klinkers.

Van klinkerbotsing is sprake bij:

aa, ae, ai, au

ee, ei, eu

ie, ii* oe, oi, oo, ou, ui, uu

*botst niet echt, maar wordt **in een samenstelling** toch als verwarrend beschouwd. Dat geldt ook voor woorden met i-j *mini-jurk* of woorden met i-j *tosti-ijzer*. Er zijn maar heel weinig woorden met deze problemen, bij een eerste aanbieding op de basisschool kan men dit beter weglaten. In woorden die geen samenstelling zijn kunnen twee i's gewoon na elkaar komen *buiig, begroeiing*.

Het woord kan een samenstelling zijn, met dit begrip hebben de leerlingen al vaak kennisgemaakt. Het gaat om twee woorden die samen een nieuw woord vormen. In een samenstelling met botsende klinkers schrijven we een koppelteken: *auto-ongeluk, gala-uniform*.

Als het woord geen samenstelling is, schrijven we een trema: *ruïne, poëzie, geïsoleerd*.

Als er geen uitspraakfout mogelijk is bij lezen, schrijf je het woord aaneen: *zeeotter, poëziealbum, informatieavond, geacht*.

Vooraf bij het schrijven van een trema is een goede fonologische basis van groot belang. Spreek de woorden goed gearticuleerd uit en verdeel ze in klankgroepen. Het trema komt op de eerste letter van de nieuwe klankgroep. De fonologie, het goed luisteren naar hoe het woord wordt uitgesproken is ook bij deze categorie erg belangrijk.

*Bij woorden die eindigen op -ie is het meervoud meestal -ieën. De klemtoon bij die woorden ligt in het algemeen op de laatste klankgroep. Ligt de klemtoon niet op de laatste klankgroep, dan eindigt het meervoud (of werkwoord) op -iën: *bacteriën, chemicaliën, financiën, koloniën, oliën, poriën, provinciën, ruziën*. Slechts enkele woorden met -iën zijn belangrijk genoeg om aan te bieden.

Samenstellingen		Geen samenstellingen	
<p>a-a</p> <p>astma-aanval elektronica-afdeling gala-avond informatica-adviseur na-apen programma-aanbod thema-avond</p> <p>a-e</p> <p>diploma-eisen gorilla-eiland pagina-einde zebra-effect</p>	<p>a-i</p> <p>agenda-inhoud camera-instelling kassa-inkomsten pagina-indeling</p> <p>a-u</p> <p>diploma-uitreiking gala-uniform opera-uitvoering</p>	<p>aä</p> <p>aë</p> <p>Israël</p> <p>aï</p> <p>cocaïne mozaïek naïef prozaïsch</p> <p>aü</p> <p>eë</p> <p>beëindigen categorieën creëren</p>	<p>geëerd geëist geëmancipeerd geëmigreed geërfd geërgerd ideeën knieën melodieën reële sleeën tweeëntwintig zeeën</p>

Samenstellingen		Geen samenstellingen	
<p>e-e</p> <p>functie-eisen mede-eigenaar mee-eten politie-escorte thee-ei toe-eigenen zee-egel zonne-energie</p> <p>e-i</p> <p>chemie-industrie controle-instrument mode-industrie politie-inspecteur politie-inval rente-inkomsten zone-indeling</p> <p>e-u</p> <p>informatie-uitwisseling koffie-uurtje lente-uitje politie-uniform studie-uur woede-uitbarsting ski-instructeur</p>	<p>o-e</p> <p>commando-eenheid zo-even</p> <p>o-i</p> <p>auto-import auto-inbraak foto-impressie regio-indeling</p> <p>o-o</p> <p>auto-onderdeel auto-ongeluk foto-onderschrift foto-opname radio-ontvanger radio-orkest</p> <p>o-u</p> <p>radio-uitzending</p> <p>u-i</p> <p>menu-idee milieu-inspectie</p> <p>u-u</p>	<p>eï</p> <p>beïnvloeden geïmporteerd geïmproviseerd geïnformeerd geïnspecteerd geïnstalleerd geïnteresseerd geïnvesteerd geïrriteerd geïsoleerd</p> <p>eü</p> <p>geüiformeerd</p> <p>reünie</p> <p>ië</p> <p>agrariër Australiër bacteriën* België cliënt conciërge diëtiste efficiënt financiën* georiënteerd hiëroglief Indiër ingrediënten</p>	<p>Italië koloniën* kopiëren oriëntatie patiënt ruziën* skiën skiër terriër variëren</p> <p>oë</p> <p>judoën poëzie</p> <p>oi</p> <p>egoïsme egoïst heroïne</p> <p>oö</p> <p>coöperatief coördinatie</p> <p>oü</p> <p>-</p> <p>ui</p> <p>continuïteit intuïtief pinguïn ruïne</p> <p>uü</p> <p>vacuüm</p>